

VAALITAPAHTUMIEN TARKASTELUA

Toimittaja Tuomo Martikainen

C E Y L O N

Maaliskuu 1965

Ceylonin kuudensia parlamenttivaaleja seurannut hallituksenvaihdos vahvisti jälleen tämän yli kymmenen miljoonan asukkaan saarivaltion asemaa jonkinlaisena englantilaisen parlamentaarisen järjestelmän mallivaltiona Aasiassa. Ceylonin johtavien puolueiden hallituskaudet ovat itsenäisyyden aikana olleet suunnilleen yhdeksän vuoden pituisia, ja hallituksenvaihdokset ovat sekä vuonna 1956 että vuonna 1965 sujuneet suhteellisen vaivattomasti. Vuonna 1956 Ceylonia maan itsenäistymisestä lähtien hallinnut *United National Party* (UNP) joutui luopumaan vallasta *Sri Lanka Freedom Partyn* (SLFP) murskaavan vaalivoiton johdosta. Tänä vuonna SLFP kärsi vuorostaan maaliskuun 22. päivän vaaleissa selvän tappion UNP:lle, joka ei kuitenkaan saanut ehdotonta enemmistöä. Tähän vaalitappioon katkesi ainakin toistaiseksi maailman ainoan naispääministerin, rouva Sirimavo *Bandaranaiken* virkaura.

Ceylonin poliittiselle järjestelmälle on luonteenomaista puolueiden ja puoluejärjestelmän varsin myöhäinen synty sekä puoluejärjestelmän hajanaisuus. Siirtomaakaudella ei maassa vielä ollut poliittisia puolueita eikä varsinaisia poliittisia joukkoliikkeitä. Ainoa poikkeus oli S.W.R.D. *Bandaranaiken* 1930-luvulla perustama singhaleesien nationalistien liike *Sinhala Maha Saba*. Ensimmäiset poliittiset puolueet syntyivät vuoden 1947 vaalien kynnyksellä. *Bandaranaiken* liike yhtyi silloin D. S. *Senanaiaken* johtamaan UNPhen, mutta neljä vuotta myöhemmin *Bandaranaike* kuitenkin erosi UNPsta ja perusti *Sri Lanka Freedom Partyn* eli Ceylonin vapauspuolueen, joka siitä lähtien on ollut UNP:n tärkein vastustaja ja joka vuonna 1956 valtasi 40 silloisen parlamentin 95 paikasta.

Bandaranaiken johdolla SLFP ajoi vuosina 1956—59 voimakkaasti singhaleeseja suosivaa politiikkaa, mikä vei suurimman vähemmistöryhmän tamilit jyrkkään oppositioon (Singhaleeseja on noin 70 % ja tamileja 21 % väestöstä). Kiristynyt poliittinen ilmapiiri johti vuonna 1958 laajoihin väkivaltaisuuksiin ja seuraavana vuonna pääministeri *Bandaranaiken* murhaan. Murha-

tun lesken, rouva Sirimavo Bandaranaiken johdolla SLFP saavutti vuoden 1960 vaaleissa ehdottoman enemmistön. Puolueen sisäinen hajanaisuus esti kuitenkin tehokkaan hallituspolitiikan noudattamisen, ja rva Bandaranaiken yhteistyö vasemmistopuolueiden kanssa ei herättänyt vastustusta ainoastaan UNP:n vaan myös hänen oman puolueensa oikeistosiivellä. Vasemmistopuolueiden lietsomat lakot synnyttivät taloudellista sekasortoa, ja UNP vastusti voimakkaasti hallituksen kansallistamispolitiikkaa. Öljy-yhtiöiden kansallistaminen johti Yhdysvaltojen taloudellisen avun päättymiseen, ja siteiden solminen itäryhmän maihin, erityisesti Kiinaan, herättivät epäilyksiä sitoutumattomuuteen pohjautuvan ulkopoliitiikan jatkuvuudesta. Elinkustannusten nousun ja välttämättömyystavaroiden puutteen aiheuttama tyytymättömyys purkautui laajoina lakkoliikkeinä vuonna 1964. Tässä tilanteessa rva Bandaranaike laajensi hallitustaan kahteen pieneen vasemmistopuolueeseen lukeutuvilla ministereillä, joista huomattavin oli valtionvarainministeriksi nimitetty *Lanka Sama Samaja Partyn* (LSSP) johtaja N. M. Perera. Uusi kokoomushallitus sai heti vastaansa maan lehdistön, tärkeimmät oppositiopuolueet sekä oikealta että vasemmalta samoin kuin vaikutusvaltaiset buddhalaisjärjestöt. Rouva Bandaranaikea syytettiin ennen kaikkea lehdistön vapauden tukahduttamisyrityksistä, uskonnonvastaisesta politiikasta sekä liiallisesta marxilaisuudesta. SLFP:n omassa piirissä tapahtunut repeämä aiheutti joulukuussa 1964 hallitukselle epäluottamuslauseen lehdistön asemaa koskevassa kiistassa.

Hallituksen lehdistölait sisältyivät SLFP:n vaaliohjelmaan jo vuonna 1960. Toisaalta oli kysymys kurinpidollisen elimen perustamisesta valvomaan riippumatonta lehdistöä, toisaalta maan suurimman lehtiyhtymän kansallistamisesta. Kun hallitus viivytteli parlamentin hajottamista ja uusien vaalien julistamista, pääministeriä syytettiin diktatuurihaaveista. Toisaalta väitetään viivytyksen aiheutuneen tällaisissa tapauksissa välttämättömistä neuvotteluista astrologien kanssa sopivan vaalipäivän löytämiseksi.

Vaaleja edeltänyt vaalitaistelu oli kiivain ja katkerin Ceylonin itsenäisyyden aikana. Oppositio keskitti propagandansa ensi sijassa rva Bandaranaiken diktatorisiin otteisiin ja läheiseen yhteistyöhön kommunistimaiden kanssa. Buddhalaisten munkkien propaganda kohdistui erityisesti hallituksen uskonnonvastaisiin toimenpiteisiin ja vasemmistolaisuuteen yleensä, mutta myös maassa raivonnutta hirmumyrskyä käytettiin vaalitaistelussa todisteena siitä, että rva Bandaranaike oli kääntänyt jumalten vihan Ceylonia vastaan. Tämä perinteellisten uskomusten ja toisaalta uudenaikaisten aatteiden sävyttämä vaalipropaganda johti SLFP:n selvään vaalitappioon. Yllättävin piirre oli miljoonan uuden äänestäjän kääntyminen suurelta osalta UNP:n puoleen, vaikka SLFP oli toteuttanut äänioikeuskärajan alentamisen 18 vuoteen UNP:n vastustuksesta huolimatta. Nuorten äänestäjien piirissä vallitseva työttömyys lienee vaikuttanut voimakkaimmin hallitusta vastaan.

Vaalien tulokset muodostuivat seuraaviksi:

	Edustajapaikkoja	
	1965	1960
United National Party	66	30
Sri Lanka Freedom Party	41	75
Federal Party	14	16
Lanka Sama Samaja Party	10	12
Sri Lanka Freedom Socialist Party	5	2
Communist Party	4	4
Tamil Congress Party	3	1
People's United Front	2	5
Muut	6	6

Puolueiden suuri lukumäärä paljastuu jo oheisesta asetelmasta. Puolueista *Federal Party* ja *Tamil Congress Party* ovat tamilivähemmistön puolueita, SLFSP syntyi vasta näiden vaalien alla entisen demokraattisen puolueen sekä edustajainhuoneen puhemiehen C. P. de *Silvan* johdolla SLFP:sta eronneiden edustajien liittyessä yhteen. Puolueiden lukumäärästä huolimatta kaksi suurinta puoluetta on sekä 1960 että 1965 saanut yhteensä kaksi kolmannelta annetuista äänistä. SLFP:n kannatus on peräisin pääasiassa maaseutuväestön piiristä, UNP edustaa lähinnä maaseudun tilanomistajia sekä kaupunkien keskiluokkaa. Näistä kahdesta puolueesta UNP on selvästi konservatiivisempi ja enemmän länteen suuntautunut.

Koska mikään puolue ei saanut vaaleissa ehdotonta enemmistöä, vaalien jälkeisinä päivinä käytiin kuumeisia neuvotteluja kokoomushallituksen muodostamisesta. Rouva Bandaranaike ei kuitenkaan onnistunut yrityksissään säilyttää valta vasemmistokokoomuksen käsissä, sillä useimmat puolueet antoivat tukensa UNP:n D. Senanaiakelle. Maaliskuun 25. päivänä muodostetussa hallituksessa on 12 UNP:n, 3 SLFSP:n edustajaa sekä yksi ministeri FP:sta ja PUF:sta. Uusi hallitus tulee epäilemättä jatkamaan maan sitoutumatonta ulkopolitiikkaa; ilmeisesti suhteet Yhdysvaltoihin palautuvat entiselleen, mutta Kiinaan nähden omaksutaan varovaisempi asenne. Sisäpolitiikka tulee todennäköisesti olemaan konservatiivisempaa kuin edeltävän hallituksen, mutta kansallistamistoimenpiteitä tullaan tuskin purkamaan. Tamilivähemmistöä edustavan FP:n osallistuminen hallitukseen on jo johtanut tamilin palauttamiseen virkakieleksi tietyillä seuduilla. Ilmeisesti suunnanmuutoksen suurimmaksi kysymysmerkiksi jää ainakin toistaiseksi se, miten suuren vaikutusvalan buddhalaisjärjestöt saavat palkkioksi avustaan vaalitaistelussa.